

AZ MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZETE KÉT, KIEMELKEDŐEN SIKERES KUTATÁSA 2008-BAN

1. A szótár szerkezete

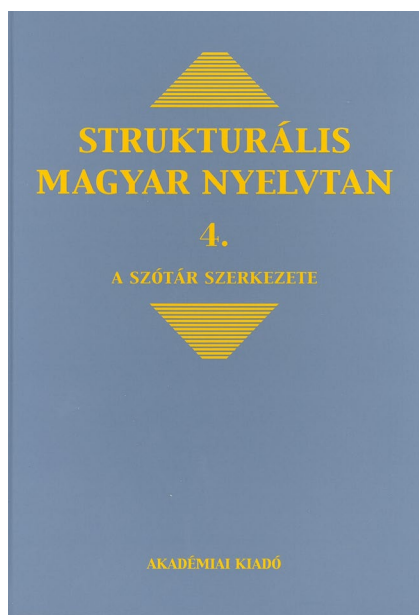
A magyar nyelvtudomány nagy vállalkozása a tavaly négykötetessé bővült *Strukturális magyar nyelvtan*.

A sorozat első kötete a *Mondattan* (1992), majd a *Fonológia* (1994) és a *Morfológia* (2000) után 2008-ban megjelent a lezáró, negyedik kötet, *A szótár szerkezete*. A „szótár” kifejezés a nyelvleírás szótári összetevőjére vonatkozik, a „szerkezet” pedig arra utal, hogy a szótári ábrázolásokban az információk elrendezése szigorú szerkezeti mintázatokat követ. Az új kötet bemutatja a magyar nyelv szavainak mondattani, jelentéstani tulajdonságait, hangalakjuk és alaktanuk sajátosságait, és ezek rendszereit. Külön fejezetek tárgyalják a szavak pszicholingvisztikai vizsgálatát és a szótárra építő számítógépes nyelvtechnológia újdonságait.

A szótár szerkezetét bemutató esettanulmányok többsége az igével foglalkozik, mivel az igéknek központi szerepe van a mondat szerkezetekben. Külön fejezet szól a főnevekről, a melléknevekről, a mellérendelő kötőszókról, továbbá olyan, szószintű funkcionális kategóriákról, mint a segédigék, a névelők, a tagadószók, az *-e* kérdőszó és a mondatbevezető kifejezések, valamint a szöveget szervező sajátos szavakról. A hangtani és alaktani fejezetek bemutatják, hogy a nyelv szótárában milyen rendszer szerint vannak tárolva a szavak hangalakjai és azok formai változatai.

A kötet továbbá tárgyalja a mentális szótár pszicholingvisztikai modelljeit, a mentális jelentéstani szerveződést, és áttekintést ad a szavak elsajátításának pszicholingvisztikai folyamatairól, valamint a nyelv szótárának számítógépes adatbázisokká való alakításáról, a számítógépes szótárakról, végül ezek elkészítésének elvi és gyakorlati kérdéseivel is foglalkozik.

A magyar nyelv szókészletének nyelvtani rendszeréről ez az első átfogó kötet. A kutatás a magyar nyelvtudomány nagy közös vállalkozása, melyet az MTA Nyelvtudományi Intézete irányított. A húsz szerző közül tizenhárom az intézet munkatársa.

2. A kétnyelvűség és a kisebbségi nyelvek kutatása

2008-ban tovább folytatódtak, majd lezárultak a *Diversity of Linguistic Otherness* (DILING) című EU-FP6 nemzetközi projekt munkálatai. Elkészült a nyolc résztvevő ország (Csehország, Szlovákia, Románia, Szlovénia, Szerbia, Ukrajna, Moldávia, Magyarország) nyelvi kisebbségeinek a helyzetéről szóló kötet kézírata (ún. *country review studies*), mely a nemzetközi szakértők elméleti tanulmányait is tartalmazza, s amely a brit Palgrave Macmillan Publishers kiadásában jelenik meg. A kutatási eredményekből az érintett kisebbségek, tanárok, politikusok, döntéshozók számára a gyakorlatban is jól használható kiadványok is készültek, minden résztvevő ország hivatalos nyelvén, valamint angolul is. Ezek útmutatót tartalmaznak a nyelvi kisebbségekre vonatkozó alapvető tudományos nézetekről és fogalmakról, tartalmazzák továbbá az egyes résztvevő országok áttekintő tanulmányainak közérthető nyelven megfogalmazott változatát, illetve nyelvi kisebbségek jogi kérdéseit tárgyaló praktikus összefoglalót.

Kutatásokat végeztek a magyarországi nyelvi kisebbségek nyelvi, jogi, oktatási helyzetéről és az eredményekről két összefoglaló tanulmányt készítettek angol nyelven.

Feltérképezték egy többségében magyarok lakta szlovákiai város lokális kisebbségeinek nyelvhasználatát (szlovák, zsidó, cigány). A kutatás a magyar és szlovák nyelv dominanciáját mutatta ki mindhárom közösségben. A szlovákiai politikusok által megfogalmazott kijelentés, miszerint a dél-szlovákiai városokban a szlovák nyelv alárendelt lenne, nem igazolódott.

Erdélyi roma közösségekben végzett terepmunka eredményei alapján a *Nyelvi ideológiák és társadalmi határok* c. kutatás leírta, hogy a roma közösségek miképpen fejeznek ki társadalmi különbségeket bizonyos társalgási formulák alkalmazásával, és hogy ebben mi a szerepe a nyelvi ideológiáknak.

Elkészítették a *Beás nyelvtan* kéziratát. Az úttörő jelentőségű leíró nyelvtan publikálására 2009-ben kerül sor.

A nyelvi kisebbségek támogatására irányuló kutatások részeként az intézet munkatársai közreműködtek a magyar jelnyelv elismertetésében, a jelnyelvi törvény kidolgozásában és kezdeményező szerepet játszottak a siketek bilingvális oktatása nyelvészeti alapjainak kidolgozásában.

**Dimensions of Linguistic Otherness
Prospects of Maintenance and Revitalization of Minority Languages**

www.nytud.hu/diling

SIXTH FRAMEWORK PROGRAMME

PRIORITY 7

Citizens and governance in a Knowledge-based society

SPECIFIC SUPPORT ACTION